

ki me obkroža,
se zavem
pomendranega
ponosa,
ki se mi priklanja,
jaz pa sekam,
maham s palico,
drezam
v polno
vrečo veselja.

Poroka

(Odlomek iz romana Ti pa kar greš, ki izide letos pri založbi Borec)

Marjan
Tomšič

Smešno; ne veš, ali bi se smejal ali jokal. Jutro megleno in zimsko, Helena in njen mož sta prišla včeraj, je bilo tako dogovorjeno. Helenine-mu možu je ime Vanek in je precej plešast, v telo mogočen, v glasu gospodovalen, pravi petelin, se vede, kot da bi bil sam bog, aroganten, nesramen. Je Evo prijel za rit in se sploh obnaša do nje kot njen gospodar. Ti pa moraš to gledati in molčati. Tako je prav, nazadnje si le pri-

šlek, Eva in Vanek pa se poznata že deset let, sta marsikaj že doživela skupaj. Mi je Eva pravila, kako sta se vozila z njegovim delfinom, spolzka cesta, na ovinku ju je zaneslo, sta začela drseti po nasipu, ampak mu je popolnoma zaupala, kajti Vanek je mož in pol, niti za trenutek ni izgubil prisebnosti, mirno in trezno je reagiral. Bi se lahko ubila, pa se nista, kajti Vanek je že tako naredil, da sta nazadnje brez škode pristala na travniku. Kaj se je zgodilo pozneje, kaj se je resnično zgodilo? Se je Eva nagnila k njemu, ga je objela, ali pa se je samo stisnila k njemu, normalno dejanje vsake ženske v takšni situaciji?

Eva pravi, da je bilo to in še marsikaj, zato jo Vanek lahko potiplje za rit, jo poboža tam, sta stara prijatelja. Zame se Vanek sploh ne zmeni, dá mi čutiti, kako sem neznaten, in ko že kaj reče, se postrani ozre name.

Pa še zima je, mraz, greš ven in te strese, da pobegneš nazaj. Helena mi je rekla, ko drugih ni bilo v sobi: Ne vem, kaj boš z njo, zdi se mi, da je še ne poznaš. Sploh pa, med vsemi svati je le Helena zame živo bitje, za vse druge ne obstajam in so ledeno hladni, najbolj iztirjeno se vede Eva.

Bo treba popraviti streho, toda danes ne, danes se vendar ženiš in ona se moži. Kako je do tega prišlo? In zakaj? Oh, ne misliti!

Eva še vedno leži, ura je osem, pa noče vstati, leži in trmasto vztraja v ležanju. Jo je mama že trikrat šla klicat, naj vendar vstane, ker je poroka ob enajstih. Eva pa pravi, da se to nje ne tiče, da sploh ne misli na kaj takega, naj se kar sam poročim, če se mi že hoče, ona že ne bo vstala, ji je prijetno tako, sploh pa, kdo si je izmislil to norijo, ona že ne, je bila vedno proti, kaj pa potem, če je noseča, še mnogo je takih in se ne poročijo, vi pa zganjate boga in pol, ne, nikamor ne grem, ostala bom tu!

Mama vsa iz sebe, histerično leta sem in tja, Helena stoji ob peči in je žalostna.

Babica kriči, da smo vsi znoreli, da bi bilo treba Evo ubiti. Najprej se poja okrog, ko pa je treba plačati, noče o tem niti slišati, froca pa, o, seveda, a zdaj! Kaj pa zdaj? pojdite se vsi lepo solit!

Ko se vrnete, pravi mama, bo kosilo, nič posebnega; pečena kura, juha kurja, kuhano prekajeno meso, klobase, potica, potica na vsak način, vino, hren, kuhana jajca, jajca.

Ampak Eva še vedno noče vstati. Sedaj je šel k njej Vanek, zaprl je vrata za sabo, se pogovarjata. Eva kriči, nazadnje pa pride iz sobe kar v spalni srajci. Zdi se mi, da je jokala. Besno premetava obleke.

Prišla je tudi Regina, sedla je na posteljo in opazuje dogajanje.

Kam naj se denem? Saj vse to sploh ni resnično, vse je izmišljeno, moreče sanje. Le kaj je tega treba bilo? Eva se upira, ti pa, povej, kaj pa ti? Je vse noro in našemljeno, se godi zaradi dogajanja samega. Si misliš, da bi moralo biti pri vsem tem vsaj malo svetosti, pa je ni. Banalno vse skupaj, skoraj tako. Ti v modri obleki, v tisti od mature, je kot nalašč za take trenutke.

Končno se pokaže Eva v poročni opravi. Široka je kot balon, še bolj kot v navadni obleki. Jezus, nosi v sebi novo življenje. Saj se to bitje že premika, brca, mi pa gremo k poroki. Kdo se ženi? jaz? in ona se moži? Regina pa ureja Evi pričesko.

Vanek stoji ob strani in drži roke v žepih, njemu je vse razumljivo.

– Gremo, strela božja, kaj pa čakate, saj bomo zamudili!

Eva bleda. Kaj bomo res šli?

Šopi rožic. Kje ste dobili sredi zime rože?

Poslušam, prisluškujem Heleninemu glasu: je blag, hotela bi nekaj spremeniti, popraviti, zanihati, zbrisati. Se moži najmlajša sestra, ne, polsestra.

– Daj mi roko, Matej, pridi malo sem.

Sva s Heleno sama na hodniku za hišo. Imej vendar usmiljenje, pravi Helena. Še je čas, premisli se, nikar se ne poroči, ne bo šlo, nista za skupaj, ne poznaš Eve, uničila te bo, lizal boš rane še dolga leta. Jaz pa: Moram se poročiti. Don Kihot se je razjezil, Don Kihot je zajahal konja. In pravim: Bova že kako. Helena pa: Nikakor ne bo šlo. Imej pamet, razumi, hočem vama dobro. Matej, reci ne, zdaj je še čas. Reci: Ne, in rešena bosta. Zdi se mi nemogoče ta trenutek vse skupaj zbrisati. Ne morem, nimam niti dovolj razuma niti dovolj poguma.

Vanek trobi pred hišo, Vanek nas bo peljal v Ljubljano. Helena je prva priča, Vanek druga.

Megla se noče dvigniti, moralo bi se zjasniti. Sonce, o sonce, vsaj malo posij, samo malo!

Je bilo ponoči zelo mrzlo, voda v hladilniku je seveda zmrznila. Saj sem vлил antifriz, pravi, a se očitno laže. Je pozabil, hote ali nehote. Vlivajo vročo vodo.

Vsi smo stlačeni v delfinu, smo kakor ribice. Pelji, Vanek, prek dvo-rišča pelji! Tam je lipa, panj pod njo. Oj, Vanek, pelji, pelji!

Eva je kakor izgubljena, sedi ob Vaneku in me sploh ne pogleda. Misliš, da bi jo ti moral? Kje pa! Vendar bi bilo prav, da bi sedela skupaj. Od daleč še vidim mamo, ki nam maha. Le zakaj maha? Babica pred hlevom; enkrat ali dvakrat dvigne vile, z vilami se vendar ne pozdravlja.

Vidim sovrašтво na konici noža, včasih v očeh kot črne kristale, čiračara, hokus-pokus, na metli kar na Klek in se naj zgodi, se bo zgodilo, Helenine oči so vlažne, žamet, modri žamet.

– Vključi gretje, prosim, zebe nas, reče Helena.

Že greje, čutimo, kako postaja v kabini toplo. Samo da je topleje in duši je laže. Še malo naj se segreje, Vanek, pa bo vse v redu.

– Zakaj pa tako počasi lezemo?

– Ne vem, nekaj je narobe, ne vleče več, delfin se je pokvaril.

– No, pa prav zdaj! In na avto cesti smo. Kaj bomo?

– Le kaj mu je? Še malo, samo še malo!

Pa ne gre več in je Vanek zapeljal na rob ceste.

O mili moj Ariel, sedaj se je pokvarila še naša kočija. Vse je sivo, megle nizke, mi pa gremo k poroki. Da bi človek počil od grenkega smeha! Kaj pa naj storimo?

– Vsi ven! Treba ga bo riniti nazaj do vasi, do prvega mehanika.

Ženin in nevesta rineta, je mraz, dih se spreminja v oblacke, takoj splava nad glavo.

– Rinete no, hitreje! Še pol kilometra, še dobro, da teče, o, še malo.

Helena, kaj bi le, potrpi, veš, poznaš jeklene plošče?

Mati Alojzija nad mano in nad vsemi mojimi vihti kuhalnico; Čiračara, hokus-pokus! Kako je lomila kosti nad mojo glavo, ki je nihče ni varoval, angel moj pa je stal v kotu, hrbet nama je kazal in je jokal tako bridko, da ga je sam Bog slišal.

– Ne bo mogoče popraviti delfina, počil je rezervoar za vodo, razgnalo ga je.

– Je res počil? Strela božja, ste znoreli?!

Helena se jezi nad Vanekom, Evo zebe. Kaj pa naj sedaj storimo?

– Bi nam posodili kombi?

Kombi do mesta, kombi, da nas zapelje na poroko v belo Ljubljano.

– Lahko ga vzamete. Če gre za poroko, seveda ga lahko vzamete.

– Alo, gremo v kombi! Kar vsi noter!

Če ne gre z delfinom, bo šlo pa s kombijem. Treba je vztrajati, zelo pomembno je vztrajati!

– Pozni smo, zamudili bomo.

Čeprav bomo zamudili, žrtvovanje bomo opravili. In nas zebe. Če mene zebe, zebe tudi tebe, zebe nas vse, kombija pa se ne da segreti, bo treba stisniti zobe. Veriga na tleh, tla so umazana, kosi blata ležijo naokrog, kombi je združen, nazadnje so vozili z njim svinje in koruzo.

Vanek je ostal doma, mora popraviti avto. Če ga bo, pride za nami. Smo brez ene priče, poleg verige v kombiju še druga ropotija; francoski ključ, dvigalo in vse skupaj grozno ropota, brni, gre pa vseeno veselo naprej, življenje je vedno polno težav, jih je treba vedno znova premagovati, Eva gleda mrko, vse sovraži, najbolj pa seveda mene. Jaz tudi. Če pa si ujet, ne moreš odločati po svoji volji.

Šofer pogleduje nazaj, me je strah, da se bo tudi kombi vsak hip pokvaril. Nekaj je narobe, se zaganja, kašlja, poskakuje, vendar leze. Pa se kar sam popravi in spet lepo drdramo. Prišli smo.

– Jo hočeš za ženo?

– Da.

– Ga hočeš za moža?

– Da.

Darilo: dvanajst snežno belih robcev, dvakrat po šest. Podpis, dva podpisa, sedaj pa še priče. Končano njuno je in marsikatero, kri po Kranji, Korotani prelita, napolnila bi jezero.

– Dovolite, da vas slikam!

Ko ji natikam prstan, ko ga natika ona meni, trenutek! se zabliška, blisk bliskovit naju ujame v večnost trenutka. Ko podpisujem, ko podpisuje, trenutek! Ko jo poljubim . . . sem jo poljubil! Morda je nekaj v vsem tem. Ceremonija.

Gremo! Je opravljeno! Reci mi mož, ji rečem žena, zunaj pa je še vedno mrzlo, kombi smo pustili pred Rotovžem, vkrcavanje, Eva malo manj bleda, iščem izgubljeno dušo, je odtavala kdo ve kam.

Gremo! Motor ne dela, noče vžgati. Po petem poskusu krcava zaropota, hrka, kašlja, nič ne pomaga, počasi lezemo naprej, nekaj je strašno narobe. Do prve bencinske postaje po polžje, vozimo tako počasi, da nas pešci prehitvajo. Nič ne pomaga, šofer kolne, šofer je združnik, vsi združniki kolnejo, in pojasnjuje, da bo zadevo že kako uredil. Vsi mrki: Eva, Helena, šofer in jaz, gledamo skozi šipe, se mi zdi, da so ledene in ne steklene. Od Eve sto in sto kilometrov daleč, ona še dlje od mene, nikoli je ne bom dosegel.

Veš, kaj je to? Nerazumljivo. Dve beli in koščeni roki stisneta moje in njeno srce.

Po polžje do bencinske, tu nekaj popravljajo, in jim uspe, natočimo bencin.

– Kar veselo!

Veselo? Kaj je veselo?

Mnogo ovinkov. Za petdesetim se pokaže sonce skozi meglice, otožno je, razlito, zaledenelo sonce, vendar sonce. Petdeset kilometrov na uro, človeku malo odleže.

Moral bi razumeti namige dobre usode, moral bi prebirati njena sporočila. Znam jih brati, pa jih nočem prebrati. Zakaj? Zdaj je seveda prepozno.

Kar lepo naprej skozi zimsko, neskončno Odtujeno. Evin nos, angelske ustnice. Ko se vrnemo, bo kosilo že na mizi. Zakaj pa kosilo? se vprašam, in Eva me pogleda, takoj umakne oči.

Da se je zgodilo nekaj pomembnega? Ne verjamem, ničesar ne čutim. Piš zlobnega vetra naju je vrgel v kombi, po golem naključju, smo popotniki, pasanti. V modri paradni obleki se počutim kakor v izložbenem oknu.

Regina nama je podarila steklen električen pekač, čisto nov, v njem lahko pečeš torte ali pa piške, skozi steklen pokrov vidiš, kako testo rumeni, lahko izključiš, če je kaj narobe. Helena mi je dala črno, usnjeno denarnico in je rekla, da sicer ni čisto nova, da pa bo vseeno dobra, v njej bom shranjeval denar, ima devet žepkov, v sredini lahko zлагаš tisočake. Črno denarnico imam v žepu; ko mi jo je Helena izročila, ji je bilo malo nerodno. Helena in Vanek sta kupila še velik zabož porcelanaste posode, porcelan je češki, krožniki so globoki, plitki, majhni in veliki, čajne skodelice s podstavki, velika posoda za juho in manjša za solate, jušna posoda ima pokrov, potem pa še kavni servis in še nekaj, pa se ne morem spomniti, vse to v velikem zabožju, vsak košček posebej zaviti v bel papir. To je, pravi Eva, najdražje poročno darilo, in tudi praktično, saj tako rekoč nimava nič, razen tega gre ljubezen skozi želodec. Še električni štedilnik, če ga smem tako imenovati, kajti majhen je, ima tri plošče, pečice pa ne.

Betonske plošče zginejo, pojavijo se granitne kocke, klanec, po klancu navzdol, megle poniknile v modro nebo, sonce nad oblaki.

So ga odgnali, še prej so mu zvezali roke, ujetniku je odvzeta njegova volja. Ga ženejo na strelišče, greš in sklanjaš glavo, srce je kamen v prsih, pobešaš roke, ramena, kakor je pač usojeno, treba se je vdati.

Kako pa je z Evo? Naredim nekaj neumnega in se je dotaknem, se zdrzne in besno umakne roko.

Še vedno se vozimo. Kam pa bova sedaj šla, jaz mož, ti žena? Če sva se poročila, morava vendar skupaj živeti.

Nazadnje zmaga dobra volja. Se iz vsega norčujemo, ugotavljamo, da je vse skupaj zelo posrečeno in da so tudi burke zanimive. Šofer pravi, da je kot v kakem norem filmu, Helena se smehlja in govori bolj tiho, mi pa smo kot Cigani, kot kakšna igralska skupina, umetniki, pravi umetniki, ki se gremo en hec prav zares.

Tik pred domom, vendar še na avto cesti, se začne iz kombija kaditi, zaviti smo v oblak smrdečega dima. Se mi je kar zdelo, pravi šofer, da je nekaj narobe. In kaj je bilo? Ves čas je imel vključeno ročno zavoro, to se je segrevalo in nazadnje vnelo. Mečemo sneg na razžarjena mesta, ljudje se zbirajo, še malo, pravijo, pa bi se kombi vnel, vsi skupaj bi lahko zgoreli. No, to bi bila idealna rešitev vseh teh problemov, pomislimo.

Konec potovanja. Gledam žalostno v tla in Evo stiska pri duši, da bi najraje glasno zajokala. Kaj pa bomo zdaj? Do Evine hiše je še daleč, peš ne moremo, iz kombija se še vedno kadi. Stojimo ob robu ceste, mimo švigajo avtomobili, in vsem delajo motorji brezhibno, iz njih se nič ne kadi, mi pa ne vemo, resnično ne vemo, kaj bi bilo treba storiti. Iz koles se suklja para.

Takrat se pripelje Vanek. Sploh mu ni počil rezervoar za vodo, bila je neka druga okvara ali pa je sploh ni bilo. Je medtem vse popravil in nas prišel iskat.

Je vprašal Evo: Kako je bilo? Eva mu ne odgovori. Vanek pa ni hotel sodelovati. Zdaj reče glasno: Zadeva je ad acta!

Prime Evo okrog ramen in jo nežno pelje do svojega delfina, jo posadi na prvi sedež, drugi se zrinemo zadaj.

No, vsaj pripeljali se bomo po človeško.

Od časa do časa pogleda Vanek Evo in zmaje z glavo, kot da ne bi mogel verjeti.

Nazadnje na dvorišču, mama nas pričaka na pragu, Eva gre takoj v sobico, za njo Vanek, se zapreta in ju dolgo ni ven. Postopam po hiši, ženske pripravljajo svečano kosilo, Helena ima vlažne oči. Vidim Vaneka, ki sedi na robu postelje, Eva leži in mu obrača hrbet, zunaj pa je mnogo svetlobe.

Končno jemo in se posiljujemo s smehom. Babica si je odnesla krožnik v kuhinjo. Juha je dobra, domači rezanci, debeli, mastni.

Popoldne, vse popoldne je Eva ležala na peči, do večera.

Kdo se je sploh poročil?

– Zakaj se držiš tako jezno? Hodiš okrog kot poparjen kužek. A smo ti kaj ukradli?

Za hlevom rastejo stare, krmežljave slive. Pojdi v kaščo in prinesi klobase, pa še rebrca. Vanek bo zvečer odpotoval, s Heleno se bosta odpeljala.

– Matej, daj no, ne bodi takšen!

– Kakšen pa sem?

Sedaj se ne more noben hudič več pokvariti, ker se je pokvarilo že čisto vse, kar se je pač moglo.

Mama pravi, da bi se morala poročiti še cerkveno, pozna patra, ki bi to storil kar doma, kar tu v tej hiši, bi ga povabili, toda sedaj ne, po porodu, enkrat v pozni spomladi ali sredi poletja.

Vanek se smeji: Če še tako pribijete, tole bo šlo narazen, preden bo prišla druga zima.

Nekateri imajo rožnato pomlad, drugi megleno. Ne trudite se, kajti

Eva leži na peči in prebira kriminalke, zvečer pa bo radijska igra. Takrat Helene in Vaneka ne bo več, se bosta vozila proti Kranju. Vanek pravi Evi: Nora si, tega ti ne morem odpustiti. Če so vsi histerični zaradi trebuha, tebi ne bi bilo treba biti. Če se ne bi poročila, razumeš, jaz bi ti vse uredil; prišla bi k meni, v mojem podjetju bi delala lepo v pisarni. Pa si res omejena do kraja, froc gor ali dol, vse skupaj je neumno.

Helena ima mehko in toplo roko. Nasvidenje, in mi podaja žamet svojih oči.

Vanek bi te brcnil v rit, takole krepko bi te poslal k vragu, njegov pogled je železen, navajen je ukazovati in kar naprej ukazuje.

Adijo, pravi, mi poda roko in gleda stran, pa že gre proti vratom. Mami reče v veži, da je koklja: kar je skuhalo, naj tudi poje, on se že ne bo več ukvarjal s to zadevo.

Babico objame, babico ima rad, sega mu komaj do pasu. Babi, ji pravi, morala bi vzeti štokovnik . . .

– O, Vanek, vzdihuje babica.

Babica je vse popoldne godrnjala okrog hiše in v nji. Gre z Vanekom do avtomobila in oči se ji čudno, zamolklo svetijo.

Eva je zaprla obraz; skozi dolge, koščene prste se ji usipava molk.

Potegni iz šterne pet veder vode, zabodi vile v seno in ga nesi kravam. Bo treba, bo treba.

Regina je takoj po kosilu odšla, ni se več vrnila, mama je vila roke, vse dolge ure do Vanekovega odhoda sta s Heleno predli, predli.

Na pragu si prižgem cigareto, na pragu kadim to cigareto. Dim se suklja do dna plitke posode s krvjo, Eva leži na peči in prebira Našo ženo.

Preden se rodiš, sanjaš svoje življenje, sanja ga tudi tisto bitje v njej. Ne vem, ali je moškega ali ženskega spola. Nekaj mi pravi: deklica, deklica.

Zvezda, na kateri pluješ, je zašla v bližino črne jame in črnih planetov. Koliko mesecev? Koliko let?

Krave spet mukajo. Babica kriči: Kaj misliš, da bom sama vse naredila, ti pa boš klepetala! Do zemlje sem se zvila, jaz ne morem več delati; ali hočeš, da se uničim!

Zunaj je mrak, je mrzlo. Spet se med hišami plazi ledena megla. – Kam pa je izginil Matej?